

свое заседание, държано подъ председателството на Княза, обсъдилъ начина, съ който би се дала възможност на българскитѣ граждани да подкрепятъ най-живо съ лептата си това благородно начинание, и взель решение да се образуватъ навсѣкжде въ Княжеството клонове отъ Комитета, които, подъ надзора на Централния комитетъ, да ржководятъ всенародната подписка. Последната е трѣбвало да бжде открита въ деня на полагавето основния камъкъ на паметника — 23 априль 1901 г. На 20 априль 1901 г., Комитетътъ изпратилъ следния вдъхновенъ позивъ до всички градски и селски кметове въ страната, съ който, като имъ напомнялъ цельта, която си билъ поставилъ и признателността, която българскиятъ народъ дължи на Царя-Освободителя, ги канель да съставятъ въ тѣхнитѣ общини клонове отъ Централния комитетъ „Царь-Освободитель Александръ II“:

„Граждани на свободна България,

Отечеството ни отдавна бѣ длъжно да засвидетелствува по единъ най-тържественъ начинъ дълбоката си признателность къмъ оня Руски монархъ, който извади сабята на стомилионния братски намъ народъ за защита на угнетеното ни и съ вѣкове измжчвано отечество — къмъ Царя-Освободителя, който съ колосални жертви, съ кръвта на хиляди свси войници изкупи свободата и независимостта на днешната българска държава. За изражение въ видима форма на тая дълбока благодарность на българския народъ къмъ великия благодетель, комитетътъ „Царь-Освободитель“ за деня на 25-годишния юбилей отъ освобождението ни, 1903 г. 19 февруарий, ще издигне въ столицата на България, на най-видното и най-почтено мѣсто срещу Народното събрание, паметникъ на Царя-Освободителя, изваянъ отъ бронзъ и гранитъ, ще издигне споменъ, който ще засвидетелствува предъ цѣлн свѣтъ, предъ бждещитѣ поколения на вѣчни времена, че българитѣ сж благодарно и признателно племе, че тѣ сж народъ, който скжпо и високо цени направенитѣ за неговото освобождение жертви отъ братята по вѣра и кръвь руси въ лицето на тѣхния великодушень, добросърдечень и човѣколюбивъ монархъ.

Интересно е да се отбележи, че всички членове отъ семейството на Цоки сж били художници. Баща му, Емилий Цоки, е билъ професоръ по скулптура въ Флорентийската художествена академия, а чичо му е авторъ на паметника на Данте въ Тренто.

Арналдо Цоки, обкржженъ съ всеобща почитъ и внимание, живѣе понастоящемъ въ Римъ.

2) Списание на Бѣлг. инж. арх. дружество, год. VI, кн. 3—4, стр. 68.

Освенъ паметника на Царя-Освободителя, българскиятъ народъ е длъженъ да въздигне въ честь на загиналитѣ си борци Музей¹⁾ на българското възраждане и освобождение. Народъ, който не помни и не цени своитѣ неустрашими борци, бива наказанъ отъ Бога и отъ свѣта. Съ въздигане Музей на българското възраждане и освобождение народътъ ще изрази дълбоката си признателность къмъ всички ония свои деятели, които пробудиха въ него чувството и мисълта за църковна и политическа независимостъ, и които всичко пожертвуваха за духовното и политическо възраждане и освобождение.

Народъ безъ история е безименна и безформена маса, негодна за прогресъ и велики дѣла — тѣлпа безъ скжпи спомени за миналото и безъ свѣтли идеали за бждещето; а историята на единъ народъ не е друго нѣщо, освенъ скжпитѣ за сърдцето му спомени за важнитѣ събития, които е преживѣлъ той, подвизитѣ, които е вършилъ въ борбата за националното сжществувание, усилията за напредване висшитѣ му стремления за просвѣта и култура, въ които събития, подвизи, усилия и стремления сж излизали на чело известни деятели, видни личности, доблестни борци, олицетворяващи епохитѣ на народната история. Запазването паметнитѣ на народната история, т. е. документитѣ, които се отнасятъ до нея, запазването ликоветѣ на видни народни дейци, възпроизвеждането чрезъ картини и скулптурни творения важни събития изъ народната история, и въобще онуй, което поддържа народния духъ — всичко това си налага всѣки съзнателень народъ, който иска да има собствена физиономия... И България трѣбва да има храмъ на своето духовно и политическо пробуждане — Музей на българското възраждане и освобождение, гдето свето да се пазятъ всички наши исторически спомени, като се почне отъ оригиналнитѣ писма и други книжа на всички наши деятели по духовното ни и политическо възраждане, заедно съ всички видове орждия на борбата противъ петвѣковното робство, и се дойде до живо нарисуванитѣ образи на всички ония дейци, които съ перо или сабя, съ умъ или съ сила, сж дали кръвта си, душата си, за да съживятъ и повдигнатъ духа на забравената тогава отъ свѣта българска рая — трѣбва единъ Музей-Храмъ, издигнатъ отъ лептата на самия народъ, въ който да бждатъ представени ония събития отъ новата ни исто-

¹⁾ Намѣсто проектирания Музей на българското възраждане и освобождение въ София, направени били кжщитѣ-музеи въ Плѣвень, Пордимъ, Бѣла и Горна-Студена.